4.11.2024

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Asiantuntijalausunto; HE 122/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain 4 §:n muuttamisesta

Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan *hallituksen esityksen lähtökohta rajata vammaispalvelulain soveltamisalaa siten, että laki säilytetään selvästi vammaisille henkilöille tarkoitettuna erityislakina on kannatettava ja vastaa pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaa*[1]. Vammaispalvelulain soveltamisalan rajaaminen ehdotetuilla tavoilla on valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan myös *välttämätöntä, jotta vammaisten henkilöiden tarvitsemien erityispalveluiden saatavuus voidaan niukkenevien henkilöstöresurssien ja kasvavien palvelutarpeiden tilanteessa turvata*. Hallituksen esityksessä ehdotetuin täsmennyksin uuden vammaispalvelulain voidaan ennakoida kohdentavan erityispalveluja nimenomaan niitä vamman tai sairauden vuoksi välttämättä tarvitseville henkilöille.

Hallitusohjelmakirjauksen ja siihen perustuvan määrärahavarauksen taustalla vaikuttivat hallituksen esitykseen 191/2022 vp eduskuntakäsittelyn aikana tehdyt muutokset ns. ikääntymisrajauksen poistamiseksi soveltamisalasta ja perustuslakivaliokunnan esityksestä antaman lausunnon 79/2022 vp kappale 18, jonka mukaan ”palveluiden eriyttäminen vaikkapa työikäisten ja työiän ylittäneiden välillä [ei] sinänsä ole välttämättä ongelmallista, kunhan eroille on hyväksyttävä peruste”. Keväällä 2023 arvioitiin, että kyseiseen kappaleeseen perustunut valmistelu olisi osin laajentanut eri vammaispalvelulain mukaisten palvelujen piiriin tulevien henkilöiden määrää ja siten kustannusvaikutuksia, mutta vaikutusarviointi ja tarvittava määräraha täsmentyisi säännösvalmistelua toteutettaessa.

[1] Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma: ”Uusi vammaispalvelulaki siirretään tulemaan voimaan 1.10.2024. Hallitus käynnistää kiireellisesti lainvalmistelun, jonka tarkoituksena on turvata vammaisten oikeuksien toteutuminen ja palveluiden saatavuus. Priorisoidaan uuden vammaispalvelulain valmistelua lainvalmisteluprosessissa. Huomioidaan uuden vammaispalvelulain valmistelussa vammaispalvelulain 675/2023 eduskuntakäsittelyn aikana tehdyt lisäykset. Lainvalmistelun kustannusvaikutus nykytilanteeseen verrattuna saa olla 100 miljoonaa euroa vuosittaisia menoja kasvattava valtiovarainministeriön arvion mukaan.” (s.36; lisäksi s.225).

Valtiovarainministeriö
Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
PL 28, 00023 Valtioneuvosto

puh. 0295 16001 (vaihde)
kirjaamo.vm@gov.fi
www.vm.fi
Y-tunnus 0245439-9

Finansministeriet
Snellmansgatan 1 A, Helsingfors
PB 28, 00023 Statsrådet

tfn 0295 16001 (växel)
registratorskontoret.fm@gov.fi
www.finansministeriet.fi
FO-nummer 0245439-9

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 9 §:n mukaan *valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä otetaan täysimääräisesti huomioon hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle kuuluvien tehtävien laajuuden tai laadun muutos, jos se aiheutuu asianomaista tehtävää koskevasta laista* tai asetuksesta, lakiin tai asetukseen perustuvasta valtion viranomaisen määräyksestä tai valtion talousarviosta. Siten lähtökohta on, että hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissakin *arvioidaan suoraan velvoitemuutoksesta seuraavaa vaikutusta*. Esimerkiksi rahoituksen tasokorotus ei ole mahdollista.

Nyt annetussa hallituksen esityksessä sääntelytavaksi ei ole valittu edellä kuvattua palvelukohtaista eriyttämistä vaan erityisesti lain soveltamisalan tarkentaminen ja selventäminen. Hallituksen esityksen vaikutusarviot perustuvat tähän valittuun sääntelytapaan. Hallituksen esityksen luvussa 4.2.1.1. on kuvattu, miten vaikutusarviointi on toteutettu: ”Esityksessä arvioidaan sekä uutta vammaispalvelulakia koskeneeseen hallituksen esitykseen HE 191/2022 vp eduskuntakäsittelyssä keväällä 2023 tehtyjen muutosten että tässä valmistelussa esitettävien, uuden vammaispalvelulain soveltamisalaa koskevien tarkennusten vaikutukset.” *Vaikutusarvioinnissa on keskitytty siten siihen, missä määrin aiemmassa eduskuntakäsittelyssä tehdyt ja edelleen soveltamisalan muutokset vaikuttavat arvioon lain piiriin tulevista henkilöistä suhteessa hallituksen esityksessä 191/2022 vp ehdotettuun*.

Kevään 2024 kehyspäätöksessä (Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2025–2028 - Valto) tarkistettiin hallituksen esityksen valmisteluun perustuen hallitusohjelmassa ja siten syksyn 2023 tarkistetussa kehyspäätöksessä (Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2024–2027 - Valto) Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus –momentille (28.89.31) varattua rahoitusta. Edelleen hallituksen esityksen ja sen vaikutusarvioinnin valmistelun myötä arvio hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 9 §:n nojalla huomioitavasta määrärahavaikutuksesta on tarkentunut. Hallituksen esityksessä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025 (HE 109/2024 vp) on ehdotettu 24,8 miljoonaa euroa momentille 28.89.31. Vastaavasti julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2026-2029 tulee huomioon otettaviksi tarkennukset vuodesta 2026 alkaen.

Virpi Vuorinen
Budjettineuvos